

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, [http:// www.kp.org.pl](http://www.kp.org.pl)

Świebodzin, 20 maja 2011 r.

**Wigierski Park Narodowy
Krzywe 82,
16-400 Suwałki**

W związku z podjęciem prac nad planem ochrony Wigierskiego Parku Narodowego, uprzejmie przekazuję następujące wnioski do planu:

1. Sformułowanie w planie celów ochrony w sposób konkretny i weryfikowalny – tak, by ich osiągnięcie lub nieosiągnięcie dało się ocenić na koniec okresu realizacji planu.
2. Rozważenie zwiększenia powierzchni obszarów ochrony ścisłej. Obecnie ta forma ochrony jest stosowana na bardzo niewielkiej części Parku; wydaje się, że jej areal mógłby zostać zwiększony. Zagadnienie to poruszaliśmy już we wcześniejszej korespondencji na temat zadań ochronnych.
3. Pełne zastosowanie w procesie planowania ochrony parku narodowego paradygmatów:
 - a) Podejścia holistycznego – polegającego na kompleksowym postrzeganiu ekosystemów i równocennym postrzeganiu ich elementów. W szczególności: drzewostany powinny być postrzegane tylko jako jeden z elementów ekosystemu leśnego; planowanie ochrony ekosystemów leśnych powinno wynikać z analizy potrzeb wszystkich komponentów ekosystemu, a nie tylko z potrzeb drzewostanów.
 - b) Długoterminowej wizji – polegającego na osadzeniu planu sporządzanego na 20 lat w kontekście długoterminowej wizji ochrony każdego z elementów przyrody,
 - c) Pierwszeństwa przyrody – polegającego na priorytecie naturalnych procesów przyrodniczych nad działaniami ochronnymi; projektowaniu zabiegów ochronnych tylko tam, gdzie są naprawdę i niezbicie niezbędne dla osiągnięcia celów ochrony, a nie projektowaniu ich, gdy cele ochrony mogą zostać osiągnięte w wyniku naturalnych procesów. W ekosystemach o naturalnej genezie i charakterze (leśnych, wodnych), zabiegi ochronne powinny być, gdy tylko to możliwe, projektowane jako naprawa naruszonych przez człowieka naturalnych mechanizmów funkcjonowania ekosystemów.
4. Wyraźne podzielenie obszaru ochrony czynnej na strefy wg sposobu i celu realizacji tej ochrony, tj. strefy ochrony: zachowawczej, renaturyzującej, stabilizującej i eksperymentalnej – w których odpowiednio:
 - a) Ochrona czynna będzie w okresie objętym planem realizowana na sposób o którym mowa w § 23 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. *w sprawie*

sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody – czyli przez umożliwienie przebiegu naturalnych procesów przyrodniczych, ponieważ ich przebieg służy osiągnięciu celów ochrony (ochrona zachowawcza – gdy nie zidentyfikowano potrzeby działań ochronnych w okresie planu)

- b) Ochrona czynna będzie w okresie objętym planem realizowana na sposób o którym mowa w § 23 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. – czyli przez wykonywanie zabiegów ochronnych, ponieważ są one niezbędne dla osiągnięcia celów ochrony (zidentyfikowano potrzebę działań ochronnych w okresie planu), w tym:
- Zabiegi ochronne będą służyć unaturalnieniu ekosystemów (ochrona unaturalniająca: długoterminowa wizja przewiduje, że w przyszłości zabiegi ochronne w tych ekosystemach przestaną – po osiągnięciu renaturyzacji - być potrzebne),
 - Zabiegi ochronne będą służyć stabilizacji i utrzymaniu ekosystemów półnaturalnych (ochrona stabilizująca: długoterminowa wizja przewiduje, że zabiegi będą musiały być zawsze kontynuowane, ponieważ ekosystemy są od nich zależne),
 - Zabiegi ochronne mają charakter eksperymentalny (ochrona eksperymentalna)

Takie strefowanie sposobów ochrony nawiązuje do treści definicji „ochrony czynnej” – polegającej przecież na stosowaniu, ale tylko **w razie potrzeby**, zabiegów ochronnych w celu **przywrócenia naturalnego stanu** ekosystemów i składników przyrody lub **zachowania** siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów. Jako narzędzie planowania ochrony takie strefowanie jest postulowane w teorii ochrony przyrody i było z dużym powodzeniem stosowane w praktycznym planowaniu ochrony innych parków narodowych¹. Umożliwia uporządkowanie założeń planistycznych i wskazanie związków logicznych między planowanymi zadaniami ochronnymi, a celami jakimi mają one służyć, ułatwia praktyczne wdrożenie paradygmatu pierwszeństwa przyrody, postulowanego wyżej.

5. Rezygnacja z rutynowego planowania zabiegów ochrony lasu na całej powierzchni objętej ochroną czynną, ale przyjęcie i wyraźne zapisanie w planie podejścia opartego na Rekomendacji PROP z 23 lipca 2007 r. *w sprawie cięć sanitarnych, usuwania drzew martwych i zamierających, zwalczania „szkodliwych” owadów i grzybów w ekosystemach leśnych w przyrodniczych obszarach chronionych – za normę*, także na obszarach ochrony czynnej, należy przyjąć nie wykonywanie cięć sanitarnych i ingerowanie w rozwój owadów i grzybów; działania takie mogą być dopuszczone jako wyjątek w ściśle uzasadnionych sytuacjach.
6. Uwzględnienie, że w stosunku do wód na terenie Wigierskiego PN, dyrektor parku (jako zarządzający wodami) powinien zapewnić do 2015 r. osiągnięcie celów środowiskowych dla wód, czyli:
- a) Osiągnięcie przynajmniej dobrego stanu ekologicznego i chemicznego jednolitych części wód oraz zapobieżenie wszelkim pogorszeniom tych stanów (obejmuje to zapewnienie co najmniej dobrego stanu każdego z biologicznych, hydromorfologicznych i fizykochemicznych elementów jakości wód wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 22 lipca 2009 r. *w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych*,
 - b) Osiągnięcie przynajmniej dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wód podziemnych, co obejmuje również brak symptomów degradacji ekosystemów zależnych od tych wód (np. w tym nie może zachodzić przesuszanie się i murszenie torfowisk,
 - c) Osiągnięcie takiego stanu wszystkich wód powierzchniowych i podziemnych, jaki jest potrzebny do uzyskania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony Natura 2000 (stosownie do „potrzeb wodnych” poszczególnych przedmiotów ochrony Natura 2000 – nawet jeżeli wymagałoby doprowadzenia wód do stanu przekraczającego kryteria stanu dobrego),

¹ por. np. Szwagrzyk J., Holeksa J. 2000. Cele i metody ochrony ekosystemów leśnych na przykładzie planu ochrony Babiogórskiego Parku Narodowego. *Ochrona Przyrody* 2000, 57: 3-17

W dokumentacji planu ochrony dotyczącej ekosystemów wodnych należałoby zwrócić uwagę na ocenę wszystkich wód z uwzględnieniem wszystkich elementów ich jakości.

7. Rewizję dotychczasowych analiz dotyczących maksymalnych progów udostępnienia Wigierskiego PN do turystyki, z uwzględnieniem wszystkich występujących oddziaływań turystyki na przyrodę - progi powinny być określone na podstawie oddziaływań pojawiających się przy najniższych natężeniach ruchu².

Progi określone w dotychczasowych opracowaniach wydają się określone na podstawie oddziaływań na glebę lub szatę roślinną i wyraźnie nie uwzględniają oddziaływań udostępnienia turystycznego na behavior fauny (oddziaływania na faunę muszą pojawić się przy natężeniach ruchu znacznie niższych, niż przyjmowane dotychczas w Wigierskim PN za bezpieczne). Sugerujemy szczególne wzięcie pod uwagę następujących oddziaływań:

- a) Niepokojenie ptaków korzystających z tafli wody bądź żerujących na niej (zwłaszcza gatunków antropofobnych) przez obecność łodzi, sprzętu pływającego na tafli wody,
- b) Rozpraszanie piskląt wodzonych po tafli wody, w wyniku turystyki kajakowej w sezonie lęgowym/sezonie wodzenia piskląt odpowiednich gatunków ptaków,
- c) Bariery oddziaływanie intensywnie użytkowanych szlaków turystycznych dla fauny (należałoby tak ustalić progi udostępnienia, by uzyskać liczne, co najmniej półgodzinne-godzinne okresy spokoju = nieobecności ludzi na szlaku w ciągu dnia)

W tym kontekście zwracamy uwagę na obowiązek uniknięcia wszelkiego znaczącego płoszenia ptaków, oraz zwierząt z zał. II dyrektywy siedliskowej, wynikający z zał. 6(2) dyrektywy siedliskowej.

8. Bardzo szczegółowe określenie wskazań do planów i studiów zagospodarowania przestrzennego. Wigierski PN ma dobrą praktykę w tym zakresie – opracowanie tego zagadnienia było zawsze mocną stroną projektów planu ochrony, opracowywanych dotąd przez Wigierski Park Narodowy.

Podzielamy pogląd, że najpoważniejszym zagrożeniem Wigierskiego PN jest urbanizacja, w tym zwłaszcza lokalizacja zabudowy poza zwartymi kompleksami.

9. Rozważenie strategii ochrony ichtiofauny – w szczególności, za priorytet należałoby przyjąć odtworzenie możliwości naturalnego tarła ryb. Model ochrony sielawy, polegający na ciągłym wprowadzaniu zarybień, i jednoczesnym odłowieniu osobników ponad 3-letnich, aby po śmierci nie powodowały eutrofizacji wód – budzi wątpliwości z punktu widzenia paradygmatu ochrony przyrody.

10. Rozważenie możliwości rezygnacji z ciągłych odstrzałów dzika, jelenia i sarny.

z poważaniem

² Por. Pawlaczyk P. 2002. Modele oddziaływań człowiek-przyroda jako podstawa określania pojemności turystycznej parku narodowego. W: Partyka J. (red.) Użytkowanie turystyczne parków narodowych: ruch turystyczny – zagospodarowanie – konflikty – zagrożenia. Instytut Ochrony Przyrody PAN i Ojcowski Park Narodowy, str. 23-50.

Działania Klubu Przyrodników dofinansowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w ramach dofinansowania instytucjonalnego pozarządowych organizacji ekologicznych na lata 2010-2011

